

De atlas en nu verder!!

Peter Boer

Een prachtig boek "De Wespen en Mieren van Nederland". Schitterende tekeningen, best aardige foto's, heldere lay-out. Natuurlijk vind je foutjes. Foutloos is een utopie, zeker voor zo'n lijvig boek. Soms zijn de inhouden van bepaalde hoofdstukken met elkaar in tegenspraak. Ook dat kan in zo'n megaproject voorkomen.

Soortbeschrijvingen

Jammer dat er zo weinig aandacht in het boek is voor de algemene soorten. De soortbeschrijving van de zeer zeldzame Amazonemier beslaat anderhalve pagina, voor de enige kakkerlakwesp zijn zelfs vier pagina's ingeruimd, terwijl de zeer algemene Gewone en Duitse wesp het met een halve pagina moeten doen.

Andere verspreidingskaartjes

De huidige verspreidingskaartjes tonen alleen waar een soort is waargenomen. Daarmee geven deze de indruk dat waar wespen en mieren zijn waargenomen zich hun habitats bevinden. In diverse hoofdstukken in dit boek gaat men daar zelfs van uit! Maar dit is natuurlijk allerminst waar. Een aangewaaid exemplaar zegt niet zo veel. Een waarneming van een wijfje van de Glanzende gastmier in de polder is daar zo'n voorbeeld van. Dat miertje hoort thuis in bosmiernesten en die zijn er niet in de polder.

Ik zou er voor willen pleiten dat er in de kaartjes twee categorieën worden getoond. Categorie 1 zijn de waarnemingen van dieren in hun habitat: er worden nesten waargenomen. Categorie 2 zijn alle andere waarnemingen. Er zijn natuurlijk nog veel meer categorieën denkbaar.

Verzamelaars en determineerders

Bijlage 1 (inclusief het los bijgevoegde corrigendum) geeft een waslijst van “medewerkers”. Wat zijn dat voor mensen? Er staan mensen bij die twee of drie keer een mier aan mij gegeven hebben. Ik merk dat ik zelf niet op de wespenlijst sta, terwijl ik vele tientallen waarnemingen van limonadewepen en mierwespen heb geleverd. Waar is de lijst van mensen die de wespen en mieren op naam hebben gebracht? Dit zijn namelijk de mensen die de gegevens hebben aangeleverd. Pas dan kan ik als lezer bepalen of ik de data in het boek betrouwbaar vindt of niet.

En wat moeten we er nu mee?

Verbeteren en aanvullen.

Wat kunnen we er mee?

Toe- en afname van soorten, verdwijnen en verschijnen van soorten zijn belangrijke indicaties waar we politiek gezien iets mee kunnen. Dieren geven ons signalen. Aan ons de taak deze te signaleren en bekend te maken.

Maar, *wat kunnen we er nu mee?* Van een beperkt aantal soorten kunnen we met grote zekerheid zeggen dat het er niet goed mee gaat. Bij de mieren gaat het dan om slechts drie soorten. Van alle andere mierensoorten weten we niets zeker. In het boek wordt dit wel beweerd overigens. Een voorbeeld. Twee mierensoorten worden als verdwenen beschouwd: *Lasius bicornis* en *L. citrinus*. Ze zijn van respectievelijk twee en één Zuid-Limburgse locatie bekend. Sinds de vijftiger jaren is er nauwelijks naar mieren gezocht in Zuid-Limburg. Hoe kun je dan van “verdwenen” spreken? Overigens is *Lasius bicornis* onlangs in de Belgische Voerstreek waargenomen (med. W. Dekoninck), dus “verdwenen” is ook in dit licht wat voorbarig.

Een mierensoort die achteruit gaat volgens het boek is *Stenamma debile*. De statistische achteruitgang wordt vooral veroorzaakt door het ontbreken van waarnemingen uit Limburg na 1980. Hoewel, ... op pag. 137 staat deze soort sterk is toegenomen. De vijfde soort die achteruit zou gaan is *Tapinoma ambiguum*. Maar, zoals ook uit de tekst bij de soortbeschrijvingen blijkt, zijn *T. ambiguum* en *T. erraticum* dikwijls verwisseld. Het is voor het gros van de waarnemingen dus onduidelijk om welke van de twee soorten het gaat. Waarschijnlijk is het zelfs zo dat *T. erraticum* sterker achteruit gaat dan *T. ambiguum*, als deze al achteruit zou gaan!

Hoewel op pagina 137 staat dat er geen mierensoorten zijn die sterk zijn toegenomen, moet dit worden betwijfeld. Twee soorten die per definitie zeer sterk moeten zijn toegenomen zijn *Lasius niger* en *Tetramorium caespitum*. Beide verschijnen als eersten in nieuwbouwwijken, natuurontwikkelingsgebieden, nieuwe wegbermen, enzovoorts. Sinds 1980 zijn dit soort gebieden enorm toegenomen, dus ook deze twee soorten. Maar ook hier geldt: de hier gebruikte gegevens zijn niet geschikt om een dergelijke toename te kunnen vaststellen.

Lasius platythorax zou ook zijn toegenomen sinds 1980. Een erg onwaarschijnlijke constatering, omdat deze soort pas in 1991 als soort is beschreven

Kortom, willen we onze gegevens gebruiken om de politiek duidelijk te maken hoe onze aculeaten er voor staan, dan moeten we nog heel wat verbeteringen aanbrengen.

Fysisch-geografische regio 's

In een poging wat meer uit de gegevens te halen dan alleen verspreidingskaartjes, is het voorkomen per fysisch-geografische regio's bekeken. Helaas worden alleen de “meest verbreide” soorten genoemd. Jammer, want dit bewijst niets. Het zijn namelijk vooral de eurytope soorten die in de top voorkomen. Het is veel handiger om te tonen dat bepaalde soorten juist in bepaalde fysisch-geografische regio's ontbreken!

Vlieggevens

Bij de wespen worden steeds vlieggevens grafisch weergegeven. Waarom niet bij de mieren? De in de tekst genoemde bruidsvluchtperioden hebben niet altijd betrekking op de Nederlandse situatie. Zwermperioden zijn voor mieren van wezenlijk belang, omdat dit de enige manier is om zich enigszins te verspreiden. Als we beter willen begrijpen hoe het komt dat voor ons mensen geschikt lijkende gebiedjes niet door mieren worden gekoloniseerd, moeten we veel meer weten over dit fenomeen. Wanneer vliegen ze, hoe hoog vliegen ze, hoe ver komen ze? Erg interessant allemaal. Elke waarneming van een gevleugeld wijfje of mannetjes is een bijdrage. Ideaal zou het zijn als op brandtorens, kerktorens, booreilanden en flatgebouwen aculeaten verzameld konden worden. Want alle aculeaten die enkele tientallen meters boven de grond worden gevangen, kunnen zich per definitie redelijk verspreiden!

Warmte van ondergrondse kabels

Er wordt zeer veel gesproken over het broeikaseffect en de gevolgen daarvan op de flora en fauna. Waar ik nooit over hoor is de opwarming van de bodem door grote hoeveelheden kabels. Met name in de Europoort schijnen zoveel kabels te liggen, dat de bodem meer dan een graad warmer is dan elders. Wat zou dat voor gevolgen hebben voor de bodemfauna? Het zou interessant zijn als deze opwarming in kaart gebracht kon worden (bijvoorbeeld met behulp van infraroodopnamen) om vervolgens te kijken of de aculeatenfauna hier significant anders is dan in kabelloze bodems.

Leuk, er is nog veel te doen.